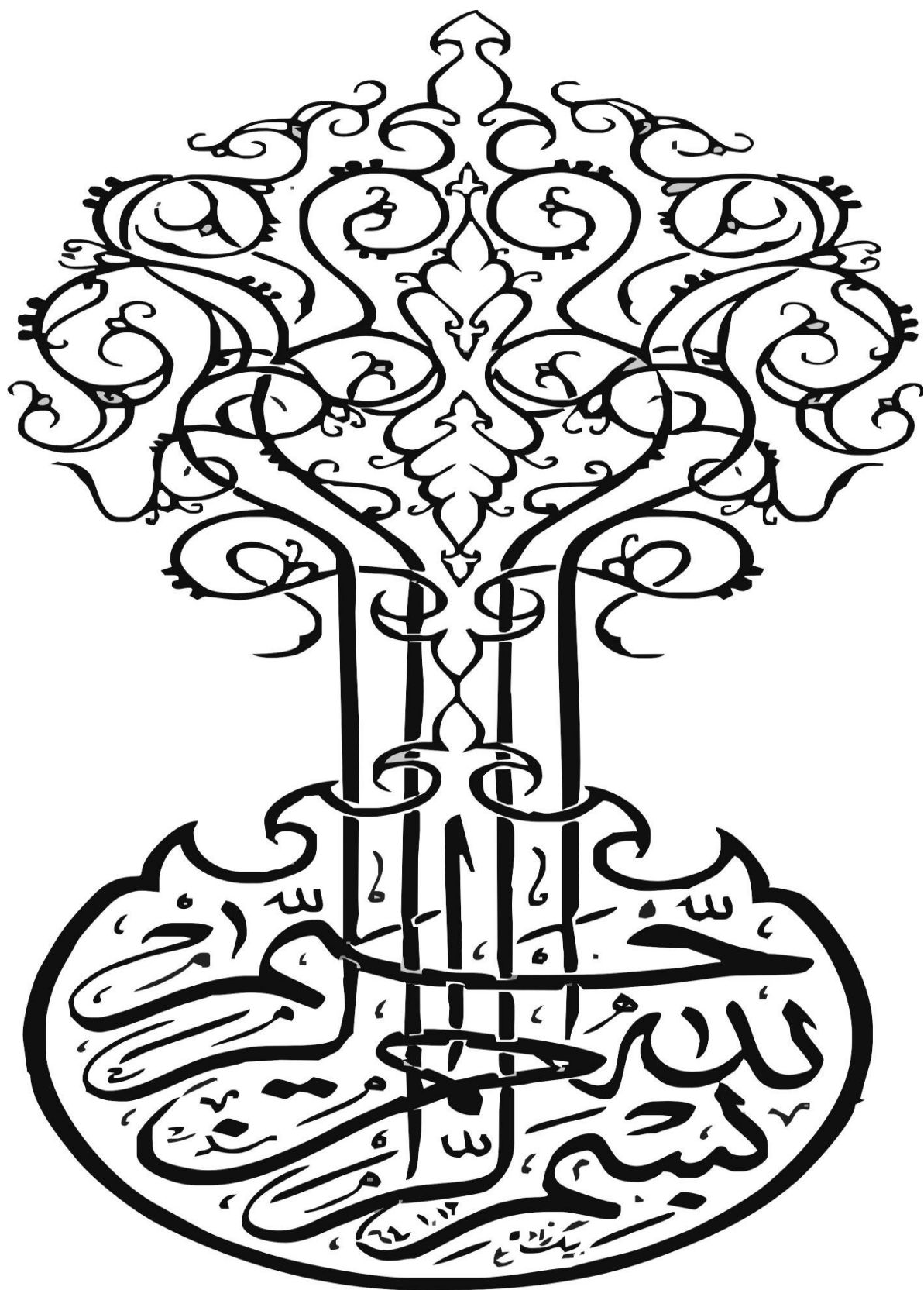

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مدیریت تحصیلات تکمیلی
پژوهشکده زبان و ادبیات

پایان نامه کارشناسی ارشد زبان و ادبیات عربی
سبک شناسی نثر احمد مطر بر اساس کتاب «الأسلوب احمد الشایب»

استاد راهنما
دکتر یدالله رفیعی

استاد مشاور
دکتر رمضان رضایی

پژوهشگر
زهرا نصری

آذر ماه ۱۳۹۵

تشکر و قدردانی

سپاس و ستایش خداوند را که آثار قدرت او بر چهره روز روشن، تابان است و انوار حکمت او در دل شب تار، درخشان. آفریدگاری که خویشتن را به ما شناساند و درهای علم را بر ما گشود و عمری و فرصتی عطا فرمود تا بدین وسیله، بنده ضعیف خویش را در راه علم و معرفت بیازماید.

پس از ارادت خاضعانه به درگاه خداوند بر خود لازم می‌دانم که مراتب تقدیر و تشکر خود را از تمامی عزیزانی که این حقیر را در تهیه و تدوین این پژوهش یاری نموده‌اند، به جای آورم.

ابتدا از استاد گرانقدر **جناب آقای دکتر یدالله رفیعی** که زحمت راهنمایی این پایان نامه را بر عهده داشتند و با بزرگواری و شکیبایی مرا در به ثمر رساندن پایان نامه یاری نمودند، کمال تشکر را دارم.

از استاد فرهیخته **جناب آقای دکتر رمضان رضایی** که زحمت مشاوره این پایان نامه را متحمل شدند و با نظرات ارزشمندشان مرا در مسیر ارائه این اثر همراهی کردند، صمیمانه تشکر می‌کنم.

از دیگر اساتید گرانمایه گروه زبان و ادبیات عرب به ویژه **سرکار خانم دکتر زینه عرفت پور** مدیریت محترم گروه که در طول تحصیل مرا مورد عنایت خویش قرار دادند، بسیار سپاسگزارم.

از زحمات بی‌دریغ مهربان‌ترین همراهان زندگی‌ام خانواده عزیزم که آرامش فکری و روحی را فراهم نمودند تا مراتب تحصیلی و نیز پایان نامه را به نحو احسن به اتمام برسانم، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

با سپاس بی‌دریغ خدمت دوستان گرانمایه خانم مریم آرمان، خانم لیلا جدیدی، خانم مریم ذوالفقاری، آقای سعیدی، آقای خزعلی و همکلاسی‌های عزیزم که مرا صمیمانه و مشفقانه یاری داده‌اند.

تقدیم به

سه وجود مقدس:

آنان که ناتوان شدند تا من به توانایی برسم

موهایشان سپید شد تا من رو سفید شوم

و عاشقانه سوختند تا گرما بخش وجودم و روشنگر راهم باشند

پدر عزیزم

مادر مهربانم

و

استادان گرانقدرم

چکیده

توجه به ویژگی‌های سبک‌شناسی در سدهٔ اخیر در میان ادیبان و سخنوران اهمیت فراوانی دارد چرا که سبک ادبی هر نویسنده نمایانگر شیوهٔ به تصویر کشیدن اندیشهٔ سخنور و کلید گشایش اسلوب بیان او در افادی معنا به ذهن مخاطب است. احمد مطر یکی از شاعران و نویسندگان معاصر عراق به شمار می‌آید که در کنار دیگر نویسندگان باعث ایجاد تحول در ادبیات معاصر عراق شده و به موفقیت‌های چشمگیری دست یافت. از احمد مطر آثار فراوانی به شعر و نثر باقی مانده است. مجموعه آثار نثری او در مجموعه‌ای به نام «ادبیات احمد مطر غیر الشعریة» است که به وسیله‌ی «عمر السید» در سایت «الکتب» گردآوری شده است. با بررسی‌ها و مطالعات انجام شده دربارهٔ نثر احمد مطر مشخص شد که با وجود توجه فراوان پژوهشگران به شعر احمد مطر، نثر او تا کنون مغفول مانده است و تقریباً هیچ پژوهشی به آن اختصاص نیافته است. مطالعات سبک‌شناسی و اهمیت آن در شناخت شخصیت نویسنده زمینهٔ شکل‌گیری پژوهشی با عنوان «سبک‌شناسی نثر احمد مطر براساس کتاب الأسلوب احمد الشایب» قرار گرفت. احمد الشایب یکی از ناقدان و نویسندگان مصری است که مجموعه دیدگاه‌های او در زمینهٔ سبک‌شناسی در کتاب «الأسلوب» گردآمده است. از دیدگاه احمد الشایب، هدف اصلی سبک‌شناسی، تعیین و تشخیص سبک سخن ادبی و تعیین سبک فردی شاعران و نویسندگان بزرگ هر عصری است. پژوهش حاضر بر اساس الگوهای استخراج شده از کتاب «الأسلوب» احمد الشایب، جنبه‌های سبکی نثر احمد مطر را مورد بررسی قرار داده است که برگرفته از ویژگی‌های متن محور، مخاطب محور و مؤلف محور است. بر اساس یافته‌های پژوهش، احمد مطر در نثر خود از ویژگی‌هایی مانند: جناس، واج‌آرایی، سجع، تنافر حروف، تکرار، عامیانه‌نویسی، واژه‌های بیگانه، واژه‌های رکیک، ضرب‌المثل، تشبیه، استعاره، کنایه، تلمیح، آیات قرآنی، اقتباس شعری، مراعات نظیر و اغراق بهره‌گرفته و در ویژگی‌های فکری نیز بیشتر مقالات او در برگیرنده مسائل سیاسی، اجتماعی، انتقادی و اقتصادی است.

واژه‌های کلیدی: سبک‌شناسی، نثر عربی، احمد مطر، احمد الشایب

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
فصل اول: کلیات پژوهش	
۱-۱. تعریف مسأله یا بیان مشکل.....	۴
۲-۱. اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش (چرایی پژوهش درباره این موضوع).....	۶
۳-۱. اهداف پژوهش.....	۶
۴-۱. سؤال‌های پژوهش.....	۶
۵-۱. فرضیه‌های پژوهش.....	۶
۶-۱. پیشینه‌ی پژوهش.....	۶
۷-۱. جنبه جدید بودن و نوآوری پژوهش.....	۹
۸-۱. روش انجام پژوهش.....	۹
۹-۱. فنون و ابزارهای گردآوری اطلاعات.....	۹
۱-۱۰-۱. سبک شناسی.....	۱۰
۱-۱۰-۱. سبک در لغت.....	۱۰
۲-۱۰-۱. سبک در اصطلاح.....	۱۰
۳-۱۰-۱. تعریف سبک شناسی.....	۱۰
۴-۱۰-۱. انواع سبک.....	۱۲
۵-۱۰-۱. مؤلفه‌های سبک.....	۱۳
۶-۱۰-۱. مروری بر مفاهیم سبک شناسی در غرب و شرق.....	۱۴
۱۱-۱. تعریف سبک از دیدگاه احمد محمد الشایب.....	۱۷
۱۲-۱. جنبه‌های سبک شناسی از دیدگاه احمد شایب.....	۱۸
پی نوشت.....	۱۹

فصل دوم: اوضاع سیاسی و اجتماعی

۱-۲. اوضاع سیاسی عراق.....	۲۲
۱-۱-۲. نظام حکومتی در عراق.....	۲۲
۲-۲. اوضاع اقتصادی عراق.....	۲۷
۳-۲. اوضاع اجتماعی عراق.....	۲۸
۴-۲. اقلیت‌های مذهبی در عراق.....	۲۹
۵-۲. بررسی اوضاع ادبی عراق.....	۲۹
۶-۲. وضعیت فرهنگی عراق.....	۳۳
۷-۲. زندگی نامه احمد مطر.....	۳۴
۱-۷-۲. زادگاه.....	۳۴
۲-۷-۲. آغاز شاعری و عوامل مؤثر بر شاعری.....	۳۵
۳-۷-۲. آثار احمد مطر.....	۳۶
۴-۷-۲. شخصیت احمد مطر.....	۳۸
۵-۷-۲. محیط.....	۴۰

فصل سوم: بررسی سبک شناسی در نثر احمد مطر

۱-۳. ویژگی‌های متن محور.....	۴۲
۱-۱-۳. صور خیال.....	۴۲
۱-۱-۱-۳. تشبیه.....	۴۲
۲-۱-۱-۳. تشخیص و استعاره.....	۶۲
۳-۱-۱-۳. کنایه.....	۶۹
۲-۱-۳. محسنات لفظی.....	۷۰
۱-۲-۱-۳. واج آرایشی.....	۷۰
۲-۲-۱-۳. سجع.....	۷۱

۷۲	 ۳-۲-۱-۳ جناس
۷۲	 ۱-۳-۲-۱-۳ جناس اشتقاقی
۷۶	 ۲-۳-۲-۱-۳ جناس تام
۷۶	 ۳-۳-۲-۱-۳ جناس ناقص
۷۷	 ۴-۳-۲-۱-۳ جناس قلب (مقلوب)
۷۷	 ۴-۲-۱-۳ تلمیح
۸۸	 ۳-۱-۳ محسنات معنوی
۸۸	 ۱-۳-۱-۳ مراعات النظیر
۹۰	 ۲-۳-۱-۳ تضاد
۹۹	 ۳-۳-۱-۳ تقسیم
۱۰۴	 ۴-۳-۱-۳ اغراق (بزرگ نمایی)
۱۱۰	 ۴-۱-۳ واژه‌های رکیک
۱۱۷	 ۵-۱-۳ واژه‌های بیگانه
۱۲۸	 ۶-۱-۳ عامیانه نویسی
۱۳۴	 ۷-۱-۳ ضرب المثل
۱۳۶	 ۸-۱-۳ سمبل
۱۳۸	 ۹-۱-۳ طنز
۱۴۷	 ۱۰-۱-۳ اطناب
۱۴۷	 ۱-۱۰-۱-۳ جمله‌ی معترضه
۱۵۵	 ۲-۱۰-۱-۳ تکرار
۱۵۵	 اغراض تکرار
۱۵۶	 تکرار اسم
۱۶۳	 تکرار فعل

تکرار حرف.....	۱۶۷
تکرار عبارت و جمله.....	۱۶۷
تنافر.....	۱۷۱-۱-۳
تنافر حروف.....	۱۷۱-۱-۱-۳
تنافر کلمات.....	۱۷۲-۱-۱-۳
عطف پی در پی.....	۱۷۳-۱-۳
عطف پی در پی اسم.....	۱۷۳-۱-۱۲-۳
عطف پی در پی فعل.....	۱۷۳-۱-۱۲-۲
عطف پی در پی جمله.....	۱۷۴-۱-۱۲-۳
جملات دعایی.....	۱۷۵-۱-۳
اسم صوت.....	۱۷۷-۱-۳
ویژگی‌های مخاطب محور.....	۱۸۱-۲-۳
ویژگی‌های مؤلف محور.....	۱۸۱-۳-۳
مضامین سیاسی.....	۱۸۲-۱-۳-۳
انتخابات.....	۱۸۲-۱-۳-۳
دهکده‌ی جهانی.....	۱۸۴-۲-۱-۳-۳
صهیونیست‌ها.....	۱۸۴-۳-۱-۳-۳
قوانین.....	۱۸۵-۴-۱-۳-۳
یکپارچگی یونانی‌ها.....	۱۸۶-۵-۱-۳-۳
ولادت هیتلر.....	۱۸۶-۶-۱-۳-۳
دموکراسی.....	۱۸۶-۷-۱-۳-۳
حزب محافظه کار و حزب کارگر.....	۱۸۸-۸-۱-۳-۳
کشتار.....	۱۸۸-۹-۱-۳-۳

- ۱۹۰ ۱۰-۱-۳-۳ جنگ جهانی
- ۱۹۰ ۱۱-۱-۳-۳ تروریسم
- ۱۹۰ ۱۲-۱-۳-۳ تبعیض نژادی
- ۱۹۳ ۱۳-۱-۳-۳ بازداشت، شکنجه
- ۱۹۴ ۱۴-۱-۳-۳ طالبان
- ۱۹۵ ۱۵-۱-۳-۳ دیکتاتورها
- ۱۹۵ ۱۶-۱-۳-۳ استعمار
- ۱۹۶ ۱۷-۱-۳-۳ کنفرانس حزب رهبری
- ۱۹۶ ۱۸-۱-۳-۳ صدام
- ۱۹۹ ۱۹-۱-۳-۳ حکومت پادشاهی موروئی در مصر
- ۱۹۹ ۲۰-۱-۳-۳ حکومت حسنی مبارک
- ۲۰۰ ۲۱-۱-۳-۳ دفاع از فلسطین
- ۲۰۱ ۲۲-۱-۳-۳ حقوق کودکان
- ۲۰۱ ۲۳-۱-۳-۳ دفاع از حقوق هموطنان
- ۲۰۲ ۲۴-۱-۳-۳ اتحادیه‌ی عرب
- ۲۰۲ ۲۵-۱-۳-۳ افتخار به عرب بودن و زبان عربی
- ۲۰۴ ۲-۳-۳ مضامین اجتماعی
- ۲۰۴ ۱-۲-۳-۳ پیشرفت تکنولوژی
- ۲۰۴ ۲-۲-۳-۳ بی‌عدالتی در انگلستان
- ۲۰۵ ۳-۲-۳-۳ بی‌عدالتی در عراق
- ۲۰۶ ۴-۲-۳-۳ شرایط نامطلوب بهداشتی در چین
- ۲۰۶ ۵-۲-۳-۳ شرایط نامطلوب بهداشتی در عراق
- ۲۰۷ ۶-۲-۳-۳ دعوت به بیداری

- ۲۰۷ ۷-۲-۳-۳. مبارزه با بی‌سوادی
- ۲۰۸ ۸-۲-۳-۳. فقر
- ۲۱۰ ۹-۲-۳-۳. سینما و فیلم سازی در کشورهای عربی
- ۲۱۳ ۱۰-۲-۳-۳. فیلم سازی در چین
- ۲۱۴ ۱۱-۲-۳-۳. فیلم سازی در ایران
- ۲۱۵ ۱۲-۲-۳-۳. سینما و فیلم سازی در ترکیه
- ۲۱۶ ۱۳-۲-۳-۳. فیلم سازی در آمریکا
- ۲۱۷ ۱۴-۲-۳-۳. نمایشنامه «خمیس کمش خشم حبش»
- ۲۱۸ ۱۵-۲-۳-۳. فوتبال
- ۲۱۸ ۱۶-۲-۳-۳. نادیده گرفتن حقوق زنان
- ۲۱۹ ۱۷-۲-۳-۳. عدالت، انصاف و اخلاص
- ۲۱۹ ۱۸-۲-۳-۳. برنامه‌ی برادر بزرگتر
- ۲۲۰ ۱۹-۲-۳-۳. فراگیری دانش
- ۲۲۱ ۳-۳-۳. مضامین اقتصادی
- ۲۲۱ ۱-۳-۳-۳. رشوه
- ۲۲۱ ۲-۳-۳-۳. نفت
- ۲۲۵ ۳-۳-۳-۳. مشکلات اقتصادی عراق
- ۲۲۵ ۴-۳-۳-۳. شیوه‌های استخدام در عراق
- ۲۲۷ ۵-۳-۳-۳. مشکلات اقتصادی چین
- ۲۲۸ ۶-۳-۳-۳. مزارع دسته جمعی
- ۲۲۹ ۷-۳-۳-۳. صادرات و واردات
- ۲۲۹ ۸-۳-۳-۳. سرقت
- ۲۳۰ ۴-۳-۳. مسائل ادبی

۲۳۰	۱-۴-۳-۳. مضامین مجله‌ی «الهیال»
۲۳۱	۲-۴-۳-۳. ممنوعیت نشر کتاب در عراق
۲۳۲	۳-۴-۳-۳. ادبیات فانتزی
۲۳۳	۴-۴-۳-۳. شیوه نویسنده‌گی
۲۳۴	۵-۴-۳-۳. شیوه نوشتن پزشکان
۲۳۵	۶-۴-۳-۳. شیوه نویسنده‌گی «خالد حسینی»
۲۳۵	۷-۴-۳-۳. انتحال ادبی
۲۳۷	۸-۴-۳-۳. شیوه‌های نقد ادبی
۲۳۷	۵-۳-۳. مضامین اخلاقی و دینی
۲۳۷	۱-۵-۳-۳. ضرورت گذشت
۲۳۸	۲-۵-۳-۳. مطالعه
۲۳۸	۳-۵-۳-۳. انحراف
۲۳۹	۴-۵-۳-۳. باورهای عامیانه
۲۳۹	۵-۵-۳-۳. اهداف والا
۲۴۱	۶-۵-۳-۳. برحذر داشتن انسان از غرور
۲۴۲	۷-۵-۳-۳. خودکشی برخی دختران باحجاب ترکیه
۲۴۳	۸-۵-۳-۳. جبر و اختیار
۲۴۳	۹-۵-۳-۳. اسلام
۲۴۴	نتیجه‌گیری
۲۴۶	ملخص
۲۵۰	فهرست منابع

مقدمه

مطالعات سبک‌شناسی به تفسیر ادبی و فکری متن می‌پردازد و دانش‌هایی چون نقد ادبی، بلاغت و زبان‌شناسی را نیز پوشش می‌دهد. بررسی هر نوشته ادبی و شیوه نگارش آن، توانمندی او را در خلق نوآوری‌های ادبی به ما می‌نمایاند، حاصل این شناخت، ارزیابی روش یا سبک نگارنده و گزینش نوشته‌های برتر است. تداوم ادبیات معاصر عرب مستلزم وجود شاعران و نویسندگان برجسته و نادری است که برای بقای آن از هیچ تلاشی فرو گذاری نکرده‌اند. یکی از این چهره‌های برجسته و تأثیرگذار احمد مطر، شاعر و نویسنده عراقی است. احمد مطر از جمله شاعران و نویسندگان معاصر عرب به شمار می‌آید که توانست در زمینه اشعار سیاسی و طنز تحولات شگرفی در ادبیات معاصر به وجود آورد و به موفقیت‌های چشمگیری دست یابد. توجه به مسائل سیاسی و گرایش به مطرح نمودن مباحث سیاسی و اجتماعی، تلاش برای بیداری اجتماعی در میان عرب‌ها به نثر او رنگ و بوی سیاسی – اجتماعی داده است. از آثار او می‌توان به دیوان شعر «**لافتات**» اشاره نمود. تنها اثر نثری او «**ادبیات احمد مطر غیر الشعریه**» است. این اثر شامل ۸۴ مقاله می‌باشد که به کوشش «عمر السید» در سایت «**الکتب**» گردآوری شده است. این اثر مجموعه مقالاتی است که نویسنده تجربه کرده و خود شاهد آن‌ها بوده است. بر اساس بررسی‌ها و مطالعات انجام شده درباره نثر احمد مطر، مشخص شد که با وجود توجه بسیار پژوهشگران به شعر احمد مطر، نثر او تا کنون مغفول مانده است و تقریباً هیچ پژوهشی به آن اختصاص نیافته است. بر این اساس جنبه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، انتقادی و تعلیمی داشتن نثر او و نو بودن پژوهش‌های سبک‌شناسی و اهمیت آن در شناخت شخصیت نویسنده، زمینه شکل‌گیری پژوهشی با عنوان «**سبک‌شناسی نثر احمد مطر بر اساس کتاب الأسلوب احمد الشایب**» قرار گرفت. احمد الشایب از نویسندگان و ناقدان مصری است که در استان شبرا بخوم مرکز «قوبسنا» دیده به جهان گشود و در قاهره وفات یافت. مجموعه دیدگاه‌های او درباره سبک‌شناسی در کتاب «**الأسلوب**» بیان شده است. از دیدگاه او هدف اصلی سبک‌شناسی، تشخیص سبک سخن ادبی و تعیین سبک فردی نویسندگان و شاعران هر عصر به شمار می‌آید. او بر این باور است که سبک، صورت لفظی است که نویسنده یا شاعر به وسیله آن افکار، معانی و تخیلات خویش را بیان می‌کند. از دیدگاه او، سبک‌شناسی بیانگر چگونگی تفکر، تصویرپردازی و شیوه بیان نویسنده است.

الگوی سبک‌شناسی احمد شایب بر اساس مطالعه و بررسی سه ویژگی متن محور، مؤلف محور و مخاطب محور تشکیل شده است. در ویژگی‌های متن محور، برخی از ویژگی‌های ادبی مانند تشبیه، استعاره، تشخیص، کنایه، تلمیح، ضرب المثل، اطناب (جمله معترضه، تکرار)، طنز، اغراق، عبارات عامیانه، واژگان رکیک، واژگان بیگانه و رمز مورد مطالعه قرار می‌گیرد. ویژگی‌های مؤلف محور عبارت است از: برخی از ویژگی‌های نویسنده که تحت تأثیر محیط اجتماعی خودش در متن به کار برده است بدین

معنا که جنبه‌های فکری نویسنده در این بخش بررسی می‌شود. ویژگی‌های مخاطب محور عبارت است از: ویژگی‌هایی که بر روی مخاطب تأثیر مستقیم می‌گذارد و موجب می‌شود مخاطب مفهوم و مقصود نویسنده را به درستی دریافت کند. از اهداف اصلی این پژوهش می‌توان به معرفی نثر احمد مطر که تا کنون در ایران ناشناخته مانده است، تبیین ویژگی‌های نثر او بر اساس کتاب «الاسلوب» احمد الشایب و تبیین محورهای محتوایی نثر او اشاره نمود.

سرانجام پژوهش حاضر در قالب سه فصل تدوین شده که عبارت است از:

فصل اول: در این فصل هدف از انتخاب موضوع و ضرورت پرداختن به آن، پیشینه تحقیق، سؤالات و فرضیه‌ها و سبک شناسی و انواع آن شرح داده شده است.

فصل دوم: در این فصل اوضاعی سیاسی و اجتماعی عراق شرح داده شده است. همچنین در ادامه به مختصری از زندگینامه و آثار شعری مدوّن و غیر مدوّن و نثر احمد مطر اشاره شده است

فصل سوم: در این فصل نثر احمد مطر در سه سطح متن محور، مؤلف محور و مخاطب محور بررسی شده و پایان این فصل شامل جمع بندی داده‌های به دست آمده و نتیجه گیری نهایی است.

۱-۱. تعریف مسأله یا بیان مشکل

سبک در زبان عربی به معنی گداختن و ریختن زر و نقره است و سبیکه پاره‌ی نقره‌ی گداخته را گویند. «ستیل» در زبان‌های اروپایی برگرفته از واژه‌ی ستیلوس *Stilus* به معنی ستون است. ستیلوس در زبان‌های اروپایی یونانی به آلتی فلزی یا چوبین یا عاج اطلاق می‌شده که به وسیله‌ی آن در زمان‌های قدیم حروف و کلمات را بر روی لوح‌های مومی نقش می‌کرده‌اند.

پیشینه‌ی عربی واژه‌ی سبک و همچنین واژه‌ی *Style* بیانگر این واقعیت است که معنای مجازی این واژه با اصل واژه ارتباط تنگاتنگی دارد.

سبک در اصطلاح ادبیات عبارت است از روش خاص ادراک و بیان افکار به وسیله‌ی ترکیب کلمات و انتخاب الفاظ و طرز تعبیر. بنا بر این سبک به معنی عام خود عبارت از تحقیق ادبی یک نوع ادراک جهان که ویژگیهای اثر منظوم یا منثور را مشخص می‌سازد. (دهخدا ج ۹: ۱۱۳۴۱۲)

در کتاب شعر و شعرای ابن قتیبه، این واژه به معنی شیوه به کار رفته است اما امروزه در زبان عربی به جای واژه‌ی سبک اسلوب استفاده می‌کنند.

واژه‌ی سبک در اروپا واژه‌ای کهن است. اما مبحث سبک شناسی سابقه‌ای دیرینه ندارد و می‌توان گفت در دو قرن اخیر به وجود آمده است. مفهوم سبک از قدیمی ترین زمانها در سرزمین یونان رایج بوده و افلاطون از نخستین کسانی است که به این مسأله پرداخته است. وی بر این باور بود که هر معنای که صورت مناسب داشته باشد، دارای سبک است. پس از افلاطون، ارسطو در کتاب فن سخنوری، این مسأله را مطرح نمود. ارسطو بر این باور بود که هر نوشته‌ای چه خوب و چه بد دارای سبک است.

سبک‌شناسی از جمله علوم ادبی است که امروزه به عنوان یک رشته مستقل در تحلیل آثار ادبی و هنری اهمیت فراوان دارد. سبک‌شناسی علمی است که از سبک بحث می‌کند. سبک‌شناسی یکی از شیوه‌های مهم برای پی بردن به ویژگی‌های یک اثر و به دست آوردن معیاری از روش هنری یک هنرمند، تحلیل سبک‌شناختی آثار او بر اساس زبان و ویژگی‌های فکری اوست.

سبک‌شناسی ادبیات، بخش پیچیده، ظریف و گسترده‌ای از دانش‌های ادبی است که پژوهشگران را به تشخیص و تمییز میان گونه‌ای مختلف «بیان» در ادبیات یک ملت و چونی و چگونگی آن‌ها قادر می‌سازد. از طریق این علم می‌توان با زیر و زبر یک اثر ادبی، هنری و یا اندیشه و ذوق هنر و روحیات و آرمان‌های پدید آورنده آن و مردم هم عصرش آشنا شد.

احمد مطر الهاشمی در سال ۱۹۵۰ در روستای تنومه از توابع بصره زاده شد و از چهارده سالگی سرودن شعر را آغاز نمود. او یکی از برجسته‌ترین شاعران معاصر عراق است که با درآمیختن اشعارش با طنز توانست آثار جاودانه‌ای را از خود به یادگار بگذارد. این شاعر بزرگ علاوه بر مهارتی که در سرودن شعر دارد در زمینه نثر نیز از مهارت ویژه‌ای برخوردار است. از آثار وی می‌توان به دیوان شعر «لافتات»، «ما أصعب الكلام في رثاء ناجی العلي»، «العشاء الأخير لصاحب الجلالة إبليس الأول» و هم‌چنین نثر وی «ادبیات احمد مطر غیر الشعرية» اشاره نمود.

در این پایان‌نامه قصد بر آن است که نثر احمد مطر بر اساس الگوهای موجود در کتاب «الاسلوب» احمد الشایب مورد بررسی قرار گیرد.

بر اساس کتاب «الأسلوب» احمد الشایب می‌توان مؤلفه‌های زیر را در ارزیابی نثر احمد مطر در نظر گرفت: ساختار جملات (خبریه است یا انشائی)، جملات (فعلیه یا اسمیه)، جملات ایجابیه یا سلبیه، تشبیه، استعاره، کنایه، حسن تعلیل، ایجاز، اطناب، تکرار، رمز، تلمیح، طباق، نوع متن (علمی است یا ادبی، مقاله است یا رساله، خطابه یا محاضره)، تتابع اضافات، تنافر کلمات، عامیانه نویسی، بیان مسائل دینی، اجتماعی،

پند و اندرز، بینامتنیت، اقتباس، ضرب المثل، مراعات النظیر، الفاظ رکیک، ذکر نام شخصیت‌های مشهور سیاسی، نام شهرها و کشورها و غیره.

۱-۲. اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش (چرایی پژوهش درباره این موضوع)

ناشناخته بودن نثر احمد مطر، اهمیت سبک شناسی در شناخت شخصیت نویسنده، جنبه سیاسی، اجتماعی و دینی داشتن نثر احمد مطر از جمله عوامل اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش به شمار می‌رود.

۱-۳. اهداف پژوهش

۱. بررسی و تبیین ویژگی‌های نثر احمد مطر

۲. بررسی و تبیین درون مایه‌ی نثر احمد مطر

۱-۴. سؤال‌های پژوهش

۱. مهمترین عناصر محتوایی نثر احمد مطر شامل چه مواردی است؟

۲. بارزترین ویژگی‌های سبک شناسی نثر احمد مطر کدامند؟

۱-۵. فرضیه‌های پژوهش

۱. مهمترین عناصر محتوایی نثر احمد مطر طنز، مسائل سیاسی، اجتماعی و دینی می‌باشد.

۲. به نظر می‌رسد ویژگی‌های نثر احمد مطر مواردی چون: تکرار، استعاره، ضرب المثل، بینامتنیت، عبارات عامیانه، الفاظ رکیک، تتابع اضافات، طباق، تنافر کلمات، جنبه‌های سیاسی، اجتماعی، دینی، کثرت تکرار و طنز باشد.

۱-۶. پیشینه‌ی پژوهش

مقالات:

۱- روابط بینامتنی قرآن با اشعار احمد مطر، نوشته‌ی فرامرز میرزایی و ماشاء الله واحدی (مجله زبان و

ادبیات فارسی، بهار ۱۳۸۸، شماره ۲۲):

این مقاله نشان می‌دهد که عملیات بینامتنی در شعر احمد مطر به صورت نفی کلی (حوار) است که بالاترین بینامتنیت به شمار می‌آید.

2- داستان پردازی در اشعار احمد مطر متأثر از شیوه روایی قرآن کریم، نوشته‌ی احمد رضا حیدریان شهری و کلثوم صدیقی (مجله کاوش نامه زبان و ادبیات فارسی، پاییز و زمستان ۱۳۸۷):

در این مقاله پس از انجام مقایسه میان دیدگاه سید قطب و اشعار احمد مطر، مشخص شده که احمد مطر در اشعارش در حدود ۵۰ مورد از قرآن الهام گرفته است.

۳- **مظاهر ادب المقاومة فی شعر احمد مطر**، نوشته‌ی جواد سعدون زاده، (مجله ادبیات پایداری، پاییز ۱۳۸۸):

در این مقاله موضوعاتی چون: تبعیدگاه، وطن، فلسطین، تعهد ملی، آزادی، مبارزه، سلطه آمریکا مورد بررسی قرار گرفته است.

۴- **أسالیب استعمال الفكاهة في تصاویر الفكاهية لدى احمد مطر** (شیوه‌های به کار گیری طنز در تصاویر فکاهی نزد احمد مطر) نوشته‌ی یحیی معروف (مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی، پاییز و زمستان ۱۳۸۷):

شیوه‌های طنز پردازی احمد مطر که نویسنده بیان کرده عبارت است از:

تضاد یا ناسازواری، استفاده از زبان حیوانات، خود استهزایی، بهره گیری از تشبیه، ذکر القاب یا اشخاص با صفات بر عکس، استفاده از ساختار قرآنی در معانی طنز، مبالغه در استهزاء، تظاهر به جهالت، مقایسه با بهره گیری از شخصیت‌های قرآنی، استفاده از اشعار کهن در قالب طنز، خلق تصاویر نمایشی

۵- **نگاهی تطبیقی به طنز سیاسی نسیم شمال و احمد مطر**، نوشته‌ی ابراهیم اناری و سمیرا فراهانی (انجمن علمی آموزشی معلمان زبان و ادبیات فارسی استان مرکزی، ۱۳۸۹):

در این مقاله آمده است که دو نویسنده با اشعار کنایی و طنز آمیز از اوضاع و احوال جامعه‌شان انتقاد می‌کنند.

۶- **مهمترین عناصر محتوایی شعر احمد مطر**، نوشته‌ی حامد صدقی (مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عرب، پاییز ۱۳۸۴):

نویسنده مسائلی چون: بی‌پروایی و بلند پروازی شاعر، پلیدی و سمجی جاسوسان، ستمگری و تکبر حکام، سلب آزادی فردی و ایجاد رعب و وحشت در جامعه، سرکوب مخالفان به طرق مختلف، غارت بیت المال، بدبختی و ستم‌پذیری را جزء مهمترین عناصر محتوایی شعر احمد مطر به شمار آورده است.

پایان نامه‌ها:

۱- بررسی و نقد شعر سیاسی احمد مطر، استاد راهنما حیدر محلاتی، استاد مشاور مصطفی شیروی خوزانی، دانشجو فریده منبری، دانشگاه قم، پاییز ۱۳۸۸:

این پایان نامه در سه فصل می‌باشد، فصل اول: سیر تحول سیاسی در ادبیات عربی، فصل دوم: بررسی اوضاع، احوال و آثا احمد مطر، فصل سوم: نقد و بررسی شعر سیاسی احمد مطر

۲- بررسی گرایش‌های انسانی در اشعار احمد مطر، استاد راهنما خیریه عچرش، استاد مشاور شکیب انصاری، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۸:

در این پایان نامه گرایش‌های انسانی، فقر، ظلم، ستم، استعمار، وطن و زن مورد بررسی قرار گرفته است.

۳- احمد مطر و شعره سیاسی، استاد راهنما شاکر عامری، استاد مشاور صادق عسکری، دانشجو صدیقه اسدی مجره، دانشگاه کردستان، ۱۳۹۰:

در این پایان نامه زندگینامه و آثار احمد مطر، مضامین شعری وی، اسلوب احمد مطر در اشعار سیاسی مورد بررسی قرار گرفته است.

۴- تأثیر گذاری اشعار احمد مطر بر شاعران انقلاب اسلامی ایران (با تأکید بر سید حسن حسینی، قیصر امین پور و علیرضا قزوه) استاد راهنما محمد رضا موحدی، استاد مشاور حسن مقیاسی، دانشجو بتول موسوی، دانشگاه قم، ۱۳۸۸:

در این پایان نامه مشخص شده است که تعهد، گرایش اسلامی و انسانی از ویژگی‌های این شاعران است و مفاهیم اجتماعی، سیاسی، سبک، زبان شعر، تنوع و گستردگی موضوعات احمد مطر بر شاعران انقلاب اسلامی تأثیر بسزایی داشته است.

۵- بررسی و مقایسه اشعار طنز آمیز علی اکبر دهخدا و احمد مطر، استاد راهنما سید رضا موسوی، استاد مشاور عبد الاحد غیبی، دانشجو مهسا منافی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، ۱۳۹۳:

این پایان نامه در چهار فصل نوشته شده است. فصل اول: کلیات، فصل دوم: طنز و ویژگی‌های آن، فصل سوم: ابعاد و جلوه‌های طنز در شعر احمد مطر، فصل چهارم: مقایسه دیدگاه‌های دو شاعر، زبان شعری، انتقاد از زمامداران و سیاستمداران، اجتماع، فقر، استعمار ستیزی.

۶- گفتمان طنز در شعر احمد مطر، استاد راهنما فرامرز میرزایی، استاد مشاور علی باقری طاهری نیا، دانشجو ناهید صحت، دانشگاه بوعلی سینا، ۱۳۸۵:

این پایان نامه در سه فصل نوشته شده است. فصل اول: گفتمان و تحلیل ادبی گفتمان، فصل دوم: بافت موقعیتی گفتمان طنز، فصل سوم: بافت متنی گفتمان طنز احمد مطر. با توجه به موارد بالا، سبک شناسی نثر احمد مطر پژوهشی جدید به شمار می‌آید.

۷-۱. جنبه جدید بودن و نوآوری پژوهش

بنا بر تحقیقات انجام شده در سایت‌های اینترنتی، کتاب‌ها، مقالات فارسی و عربی و پایان نامه‌های فارسی و عربی تاکنون پژوهشی درباره سبک شناسی نثر احمد مطر مشاهده نشده است، چرا که پژوهشگران تنها دیوان اشعار احمد مطر را مورد بررسی قرار داده‌اند، بنا بر این سبک شناسی نثر احمد مطر پژوهشی جدید به شمار می‌آید.

۸-۱. روش انجام پژوهش

شیوه‌ی انجام پژوهش توصیفی - تحلیلی با تکیه بر کتاب «الاسلوب» احمد الشایب

۹-۱. فنون و ابزارهای گردآوری اطلاعات

گردآوری اطلاعات با استفاده از منابع موجود در کتابخانه‌ها اعم از کتاب‌ها، پایان نامه‌ها و مقالات موجود در مجلات علمی و پژوهشی و پایگاه‌های اینترنتی و با روش فیش برداری صورت خواهد گرفت.

1-10. سبک شناسی

1-10-1. سبک در لغت

«واژه‌ی سبک «مصدر ثلاثی مجرد» عربی از ریشه‌ی «سَبَكَ» به معنای ذوب کردن و در قالب ریختن و طرز بیان مافی الضمیر است و «سبکیه» به معنی پاره‌ی زر و نقره‌ی گداخته و قالب گیری شده مشتق از آن است.» (فتوحی رود معجنی، ۱۳۹۰: ۳۳)

1-10-2. سبک در اصطلاح

بهار در مورد واژه‌ی سبک می‌گوید: «در اصطلاح ادبی به معنای طرز خاصی از نظم و نثر است که معادل style اروپایی است. (Style) خود از «ستیلوس» مأخوذ است. به معنی آلتی یا فلز چوبین که به وسیله آن حروف و کلمات را بر روی لوح مومی نقش می‌کرده‌اند. امروز هم ایرانیان به «قلم، معنایی شبیه سبک می‌دهند و می‌گویند: «فلان کس قلم خوبی دارد.» (بهار، ۱۳۸۱، ج ۱: ۱۶۱)

اصطلاح سبک که در زبان‌شناسی و ادبیات بر شیوه‌ی رفتارهای زبانی افراد طلاق می‌شود، از دیر باز دگرگونی معنایی قابل توجهی داشته است (فتوحی رود معجنی، ۱۳۹۰: ۳۳). یعنی در حقیقت سبک روشی است که شاعر و نویسنده برای موضوع خود برمی‌گزیند، یعنی سبک، شیوه گفتن است. واژه‌ی سبک برای نخستین بار در مقدمه‌ی کتاب «مجمع الفصحای هدایت» در کنار واژه‌های طرز، طریقه، سیاق، شیوه و معادل این‌ها به کار رفته است. در میان پیشینیان، افلاطون سبک را کیفیت و امتیازی تعریف می‌کند که گوینده‌ای به لحاظ برخورداری از الگوی مناسب و شایسته کلام از آن بهرمند است و دیگری به دلیل فقدان این الگوی مناسب از آن بی‌بهره است. (کادن، ۱۳۸۰: ۴۳۳)

1-10-3. تعریف سبک شناسی

بدون تردید تعریف جامع و مانعی از سبک در دوران جدید نا ممکن است. این امر در جهان پر از اختلاف فرهنگی و شاخه شاخه شدن اصل فرهنگ واحد، طبیعی است. تعریف‌های کلاسیک از روزگار ارسطو و تعریف‌های جدید تا بوفون و گوته وجود دارد. گوته سبک را اصلی والا و کارآمد از نگارش تا تألیف می‌دانست که نویسنده وارد آن می‌شود تا ساخت درونی موضوعش را کشف کند (الکواز، ۱۳۸۶: ۵۵).